

Namiq Abbasov
AMEA Memarlıq və İncəsənət İnstitutu
kulturologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent
E-mail: namiq_abbasov_70@mail.ru

MÜTƏŞƏKKİL XALQ MÜBARİZ ORDU BİRLİYİNİ YARADAN LİDER

Xülasə. Məqalədə ümummilli lider Heydər Əliyevin fəaliyyəti mədəni insan obrazı kimi nəzərdən keçirilərək, mütəşəkkil keyfiyyətləri vurğulanmaqla şərh edilir. Qeyd edilir ki, bu gün mütəşəkkil olmaq bizə həmişəkindən daha çox lazımdır. Ümummilli liderin cəsur, mübariz obrazı hər zaman diqqətimizdə olmalı, onun qurub yaratdıqlarını qoruyub gələcək nəsillərə çatdırmaq ümdə vəzifəmiz olmalıdır. İşgaldan azad edilmiş ərazilərimizin dirçəldilməsi, qaçqın və köçkün düşmüş soydaşlarımızın öz doğma yurd-yuvalarına dönüşünü təmin etməliyik. Mütəşəkkillik zamanın tələbidir. Dünyada və regionda gedən geosiyasi proseslər ümummilli liderin ideya daşıyıcıları kimi hər birimizin və bütövlükdə xalqımızın daim ayıq və mütəşəkkil olmasını diktə edir. Mütəşəkkil, qəhrəman övladlarımızın şücaətləri nümunə kimi gənc nəsə çatdırılmalı, yeni qəhrəman və mütəşəkkil gəncliyin yetişməsinə nail olmalıyıq.

Açar sözlər: mütəşəkkillik, mədəni insan, iradə, qurtuluş, zəfər, müstəqillik

Amerika antropoloqu Lesli Alvin Uaytın “Mədəniyyət haqqında elm” əsərində, eləcə də professor Fuad Məmmədovun tədqiqatlarında mədəni insan düsturu aşağıdakı beş amillə şərtləndirilir:

1. Bilik (mühüm mənbələr – təhsil və elm);
2. Bacarıq – həyat fəaliyyətinin vərdiş və texnologiyaları (mühüm mənbələr – təcrübə);
3. Mütəşəkkillik – nizam-intizama bağlılıq, sosial məsuliyyət, iradə;
4. Mənəviyyət – humanizm, məhəbbət, dostluq, vicdan, ləyaqət, dürüstlük, ədalət, vətənpərvərlik (mühüm mənbə – tərbiyə);
5. Yaradıcı fəaliyyət – Mədəni insanın şüurlu tələbatı olmaqla bilik, bacarıq, mütəşəkkillik və pozitiv mənəviyyət səviyyəsi ilə müəyyənləşir [6, s.174].

Heydər Əliyev haqqında ən qısa məlumatla sahib olan insanlar belə, bu keyfiyyətlərin ona məxsus olduğunu təsdiqləyə bilirlər. Bunu sübut etmək elə də çətin deyil. Heydər Əliyevin həyat və fəaliyyətinə diqqət yetirsək, onda cəmləşən mədəni insan obrazını aydınlığı ilə görə bilərik. Mədəni insanı şərtləndirən amillərin hər birinə sahib olan Heydər Əliyev zaman və məkan daxilində onları doğma xalqı, vətəni üçün istifadə edə bildirdi. Bunun göstəricisi müasir Azərbaycanın davamlı yüksəlişi və beynəlxalq aləmdə xoşməramlı layihələriylə parlamaqda olan imicidir. Heydər Əliyev ali varlığın bəxş etdiyi mükəmməl keyfiyyətləri ilə durğunluq dövrünün aqrar ölkəsini müasir sənaye və innovasiyalar məkanına çevirdi. Lakin ölkəmizin artmaqda olan nüfuzu dostları sevindirə də düşmənləri məyus edir. Bəzi qüvvələrin Azərbaycanı zəif, küncə sıxılmış, asılı vəziyyətdə görmək istəkləri xalqımızı daha sıx birliyə vadar edir. Bu gün mütəşəkkil olmaq bizə həmişəkindən daha çox lazımdır. Ona görə də ümummilli liderin məhz bu keyfiyyəti üzərində dayanmaqla, ideyalarını davam etdirməliyik. Mübaliğəsiz söyləmək olar ki, mütəşəkkilliyə aid olan nizam-intizama bağlılıq, sosial məsuliyyət, iradə, qəhrəmanlıq, şücaət, mərdlik, dürüstlük, prinsiplilik, mübarizlik, məsuliyyət kimi keyfiyyətlər Heydər Əliyevin fəaliyyətində hakim dəyərlərdəndir. Belə dəyərlərin (məziyyətlərin) düşüncə tarixindəki yerinə nəzər salsaq Heydər Əliyevin fəaliyyəti ilə üst-üstə düşdüyünü görə bilərik.

Lev Qumilyova görə hər etnosun həyatında üç faza mövcuddur: formalaşma, inkişaf və nəhayət relikt süqut fazaları. Yenietnos necə əmələ gəlir: Etnosun içindən bir dəstə adam qarşısızalmaz çılğın və məqsədyönlü fəaliyyətə başlayır və bu fəaliyyət çox vaxt onların özlərinin həyatları hesabına başa gəlir. Bu əlbəttə özünüqoruma instinktinə uyğun gəlmir, daha doğrusu daxili impuls həmin instinktə üstün gəlir. Bu impulsu Qumilyov passionarlıq adlandırır. Belə adamlar heç vaxt laqeyd olmur.

Heydər Əliyev və mədəniyyət siyasəti

Burada Heydər Əliyevin 1987-1992-ci illərdəki hakim dairələrin yanlışlıqlarını, nəhayətdə xalqın müdrikliyi sayəsində öz passionarına sahiblənməsini xatırlamaq yerinə düşər. Heydər Əliyevin istər birinci hakimiyyəti, istərsə ikinci hakimiyyəti dövründə birinciliyə yüksəlməkdə məqsədi dövləti və xalqı düşünməsi idi. Heydər Əliyev orta səviyyəli məmur kimi istədiyi vəzifədə həyatını daha təhlükəsiz və “fırvan” yaşaya bilərdi. Lakin laqeydlik Qumilyovun söylədiyi kimi passionarlığa ziddir. Riskli və siyasi oyunların cərəyan etdiyi bir məkana (KPMK) daxil olmaq əslində özünü oda atmaq idi ki, Ulu Öndər bu atəşdə polad kimi bərkidi, məqsədinə nail oldu, müasir Azərbaycanı və azərbaycançılıq ideologiyasını yaratdı.

Alman filosofu F.Hegel yazırdı: “Kölə öz azadlığını ağanın iradəsinə, xidmət intizamına, eqoizmi sındıran itaət etmək vərdişinə tabe olmaq yolu ilə əldə edir, çünki eqoizm “hələ köləlik içində qalan azadlıqdır”, intizam isə hökm etməyi öyrədir və hər bir müdrikliyin başlanğıcıdır” [1, s.43-44].

Heydər Əliyev kölə təfəkkürlü insanları intizamı və müdrikliyi ilə geridə qoymağı bacardı. Sübut etdi ki, Azərbaycan xalqı müstəqil yaşamağa layıqdır və bu onun haqqıdır. Ədaləti əldə etmək cəsarət tələb edir. Heydər Əliyev fəaliyyəti dövründə hər zaman ümumbəşəri dəyər kimi ədaləti bərqərar etməyə çalışırdı. Bunun üçün də tələb olunan cəsarəti vaxtında tətbiq etməyi bacarırdı.

Cəsarət və ədalət haqqında Aristotelin fikirləri belə idi: “Əgər cəsarət ədalətdən kənarda olan özündənrazılıqla və qorxaqlıqla əlaqələndirilsə, onda baxmaq lazımdır görək məhz hansı qorxaqlıqla və hansı özündənrazılıqla. Deyək ki, insan öz əmlakını itirməkdən ehtiyat edir, o qorxaqdır mı? Bəs əgər o belə şeylərdən qorxmursa cəsarətlidir mi? Hər necə olsa əgər kimsə xəstəlikdən qorxursa, yaxud əksinə. Ağılsızcasına özündən razıdırsa iddia etmək olmaz ki, qorxacaq burda qorxaqdır, qorxacaq olmayan isə cəsarətlidir. Deməli cəsarət belə qorxaqlıqlardan və cürətlərdən ibarət deyil. O, bu vaxt cəsarətli yox, bir sərəmədir. Beləliklə cəsarət insana uyğun olan qorxu və cürətlə müəyyən edilir. Deyək ki, hər kim çoxlarının və ya hamının qorxdığı şeylər arasında cürətlidirsə, o kəs cəsarətlidir” [1, s.336-337]. Sovet ideologiyasının hökm sürdüyü bir zamanda milli-mənəvi dəyərlərin – dil, din, adət-ənənələr – qorunması istiqamətindəki fəaliyyəti cəsarət tələb edirdi ki, bunu da hər kəs edə bilmir.

... “Kim şüurlu surətdə xeyirxahlıq naminə özünü təhlükəyə atırsa və bundan qorxmursa, o cəsarətlidir. Cəsarətli o kəs deyil ki, heç nədən qorxmur – onda daş və digər cansız əşyalar da cəsarətli olardı; yox cəsarətli hökmən qorxur, lakin yerində qətiyyətlə dayanır. Qorxu hiss etməyən qətiyyətli adama isə cəsarətli deməzlər” [1, s.338-339]. Burada Heydər Əliyevin cəsarətli, riskli qərarları və addımlarını xatırlamaq yerinə düşər. 1990-cı ildə SSRI qoşunlarının Bakıya yeridilməsi zamanı Moskvada çəkinmədən etirazını bildirməsi, Azərbaycanda müstəqilliyinin ilk illərində siyasi böhran zamanı Bakıya gəlməsini əngəlləyən hədə-qorxular, ölüm təhdidlər və s. – heç biri cəsur insan Heydər Əliyevi yolundan döndərə bilmədi. Burada yüksək iradə öz sözünü dedi. Iradə – əxlaqi şüurun üçüncü elementi olub, qətiyyət, dözümlülük, mərdlik, müstəqillik, təkidlilik, konkret işlərə hazırlıq, özünüidarəetmə ilə üzə çıxır. Xalq önündə iradəli lider gördükdə mətinləşir, mütəşəkkil olur və onun iradəsinə heç bir qüvvə qıra bilmir. Ona görə də xalqımız daha cəsarətlə haqqı olanı əldə edə bildi. Çünki bu iradə Heydər Əliyev təlimindən, Heydər Əliyev əzəmətindən güc alırdı.

Akademik Yaqub Mahmudov yazır: “Əliyev Şəxsiyyəti öyrənilməmiş dünyadır! Bu nadir dünyanın siyasət aləmini bitib-tükənməyən, sahilləri görünməyən ümmana bənzətmək olar. Misilsiz dövlət xadimi kimi nadir, ən mürəkkəb, hətta çıxılmaz hesab olunan vəziyyətlərdən Vətən üçün, doğma xalqından ötrü heç kəsin gözləmədiyi ən yaxşı çıxış yolu tapmaq bacarığı Allahın ona bəxş etdiyi vergidir. Bütün bunlar bir keyfiyyət altında birləşir: Heydər Əliyev böyük Azərbaycandır. Azərbaycan xalqının, Azərbaycan torpağının misilsiz təəssübkeşidir. Bu nadir keyfiyyət Heydər Əliyev fəaliyyətinin bütün dövrləri üçün səciyyəvidir” [4, s.103-104].

Qədim dünyanın məşhur mütəfəkkiri, Roma respublikasının ideoloqu, görkəmli ictimai-siyasi xadim Mark Tulli Siseron məşhur “Tuskulan söhbətlərində” deyirdi: “Mərd olan özünə əmin olur. Kim ki, özünə əmindir – o adam qorxu dan kənardır, çünki qorxu əminliklə bir araya sığmır. Müdrik insan həmişə cəsur adamdır. Bundan savayı cəsur olan yüksək ruh əzminə də malikdir; kim ki, ruh əzminə malikdir, məğlub edilməzdir. İnsan zəifliklərinə yuxarıdan aşağı və etinasız baxır; lakin dərd

Heydər Əliyev və mədəniyyət siyasəti

verəcək işlərə etinasız baxmaq mümkün deyil. Deməli, cəsur insan heç zaman dərd çəkmir. Qeyd etdiyim kimi müdrik insan (Mədəni insan – N.A) həmişə mərddir – deməli heç zaman dərd çəkmir. Cəsurluq qorxmamaq deyil, qorxub da addım atmaqdır” [3, s.136]. Mərdlik və kişilik haqqında dahi Siseron qeyd edir ki, güclü, yüksək ruh əzminə malik, dözümlü insan zəifliyinə özündə qalib gəlmiş kişilər fiziki ağrıya daha ləyaqətlə dözürlər. Əgər biz ləyaqətli ər, yəni kişi olmaq istəyiriksə, ölümə etinasızlıq və ağrıya laqeydlilik bizim hamımızda olmalıdır [3].

Birinci Qarabağ savaşındakı itkilərimiz ümummilli lideri ruhdan salmadı, onun timsalında xalq içində saf-çürük etməklə bir daha toparlandı, mətinləşdi. Beləliklə, mütəşəkkil xalq mübariz ordu yarandı.

Heydər Əliyevin mütəşəkkil bacarıqları sayəsində 1993-cü ilin iyununda Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıdışı ilə Azərbaycanın qurtuluşunda həlledici dönüş baş verdi. Müdrik siyasətçi bir neçə gedişdən sonra vətəndaş müharibəsi təhlükəsini aradan qaldırdı. Xarici və daxili düşmənlərin Azərbaycanı parçalayıb yox etmək, müstəqil dövlətimizi aradan qaldırmaq planı puça çıxdı. Dövlətimizin, xalqımızın tarixi müqəddəratının idarəçilik sükanı dahi dövlət adamının əlinə keçdi. Vətən, millət, bütün xalqımız məkrli düşmənlərin hazırladığı fəlakət uçurumuna yuvarlanmadı, fəlakətdən, ölüm qəzasından yan keçdi. Qurtuluş savaşında qələbəyə doğru dönüş başlandı (4).

Böyük dövlətlərin Azərbaycan üçün məqbul sayılmayan layihələrinin regionda reallaşmasını əngəlləyə bilmək, geosiyasi vəziyyəti dövlətin maraqlarına uyğun təmin edə bilmək iradə, cəsurluq və mərdlik tələb edirdi ki, bunu da Heydər Əliyev ustalıqla bacara bilirdi. İndi bunu Heydər Əliyevin Qarabağ siyasətində – Zəfərə doğru atdığı addımlarda daha aydın görmək olur.

ZƏFƏRƏ DOĞRU: Heydər Əliyev siyasəti, İlham Əliyev iradəsi

Ümummilli Liderin yetişdirdiyi, sağlığında “Mən ona özümlə qədər inanıram” söylədiyi ləyaqətli övlad, Ali Baş Komandan, İlham Əliyev ata vəsiyyətini yerinə yetirdi. Heydər Əliyevin başladığı işi uğurla yekunlaşdırma bildi. Bu zəfərin özüllərini tökən, bərkidən, hadisələrin gedişini Azərbaycanın xeyrinə dəyişməsinə təmin edən Heydər Əliyev siyasəti idi. Heydər Əliyev yaxın və uzaq qonşularını (Ermənistandan başqa) haqlı olduğuna və daha etibarlı tərəfkeş kimi regionda söz sahibi olduğuna inandırma bilmişdi. Onun qələbəyə gedən yolda – Zəfərə doğru addımlarını sadalaya bilərik.

– Respublikanın çətin durumunda cəbhədə uğurlu “Horadiz əməliyyatı” ilə düşməni atəşkəsə məcbur etdi. 1994-cü ilin mayında Bışkek protokolu imzalandı.

- 12 may 1994 – Bışkek Protokolu əsasında qərara alınan atəşkəs qüvvəyə minir.

BMT Təhlükəsizlik Şurasında gələcəkdə Azərbaycanın atacağı sərt addımlar zamanı ermənipərəst qüvvələrin əənəvi hay-küyünü zərərsizləşdirən Qətnamələr qəbul etdirildi.

– ATƏT-in Lissabon sammiti (2-4 dekabr 1996-cı il) 1996-cı il dekabrın 2-4-də Portuqaliyanın paytaxtı Lissabon şəhərində ATƏT-in növbəti zirvə toplantısı keçirildi. Ermənistan Respublikası istisna olmaqla, ATƏT-in üzvü olan 53 Avropa ölkəsi Dağlıq Qarabağ probleminin həll edilməsində Azərbaycanın milli mənafelərini əks etdirən prinsipləri açıq şəkildə dəstəklədi.

– İslam Konfransı Təşkilatının Ermənistan Respublikasının Azərbaycan Respublikasına qarşı təcavüzü haqqında Qətnamə.

– 3-7 aprel 2001 – ABŞ-ın təşəbbüsü ilə Florida ştatında Minsk Qrupunun “Key West” danışıqları başlanılır. Danışıqlarda prezidentlər Heydər Əliyev, Robert Koçaryan iştirak edir və s.

Aparılan bütün danışıqlarda Heydər Əliyev mərdlik və mətanətiylə qarşı tərəfi diplomatiya masasında geriye oturma bilmiş, zəfərə doğru – qələbəyə gedən yolun üfqlərini genişləndirməyə nail olmuşdu.

Bütün bunlar ümummilli liderin mütəşəkkil, mübariz, iradəli və cəsurluğunun göstəriciləridir. Burada əlavə mübaliğələrə ehtiyac yoxdur. Sadəcə faktları sadalamaq kifayət edir. Burada hörmətli akademik Yaqub Mahmudovun Heydər Əliyevinin daxili siyasətdəki mübarizliyi haqqındakı fikirlərini belə ümumiləşdirmək olar: Milli dövlətçilik əənələrimizin dirçəldilməsi, muxtar respublikanın adından “sovet”, “sosialist” sözlərinin çıxarılması; Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin üçrəngli bayrağının Naxçıvan muxtar respublikasının dövlət bayrağı kimi qəbul olunması; 1990-cı ilin 19-20 Yanvar faciəsinə siyasi qiymət verilməsi, Naxçıvan əhalisinin SSRİ-nin saxlanması barədə referendumda iştirakından imtina edilməsi, muxtar respublika ərazisində

Heydər Əliyev və mədəniyyət siyasəti

Kommunist partiyası yerli orqanlarının fəaliyyətinin dayandırılması; 31 Dekabr gününün Dünya azərbaycanlılarının həmrəylik günü elan olunması. Nəhayət, böyük vətəndən Azərbaycandan ayrı düşmüş Naxçıvanda, özü də amansız hərbi-iqtisadi blokada şəraitində vətən torpağının düşməndən qorunub saxlanması [4].

Müasir şəraitdə mütəşəkkil olmaq bizə həmişəkindən daha çox lazımdır. Ümummilli liderin cəsur, mübariz obrazı hər zaman diqqətimizdə olmalı, onun qurub yaratdıqlarını qoruyub gələcək nəsillərə çatdırmaq ümdə vəzifəmiz olmalıdır. İşğaldan azad edilmiş ərazilərimizin dirçəldilməsi, qaçqın və köçkün düşmüş soydaşlarımızın öz doğma yurd-yuvalarına dönüşünü təmin etməliyik. Mütəşəkkillik bu gün daha vacib keyfiyyətlərdəndir. Dünyada və regionda gedən geosiyasi proseslər ümummilli liderin ideya daşıyıcıları kimi hər birimizin və bütövlükdə xalqımızın daim ayıq və mütəşəkkil olmasını diktə edir.

Ədəbiyyat siyahısı:

1. Aristotel. "Siyasət. Böyük etika". Bakı XXI-Yeni Nəşrlər Evi. 2006, 432 səh.
2. Hegel. Fəlsəfə elmləri ensiklopediyası. III cild. Ruh fəlsəfəsi. Bakı universiteti nəşriyyatı. Çevirəni A.İ. Tağıyev. Bakı – 2003, 458 səh.
3. Plutarx. Siseron haqqında, Siseron. Tuskulan söhbətləri. Bakı, "Adiloğlu" nəşriyyatı, 2006, 248 səh.
4. Mahmudov Y. Azərbaycan tarixində Heydər Əliyev şəxsiyyəti. Bakı, Təhsil 2002, 328 səh.
5. Məmmədov F.T. "İdarəetmə mədəniyyəti Xarici ölkələrin təcrübəsi" – Bakı "Apastrof" çap evi, 2013, 672 səh.
6. Məmmədov F.T. Kulturologiya effektiv həyat və fəaliyyətə aparan yol kimi. Bakı, "Çıraq" nəşriyyatı, 2008 400 səh.

Namig Abbasov

LEADER WHO CREATED A UNIT OF ORGANIZED PEOPLE'S FIGHTING ARMY

Summary: The National Leader Heydar Aliyev's activity is considered as a cultured human character, and his organized qualities are emphasized in the article. It is emphasized that we need to be organized today more than ever. We should always keep in mind the brave, fighting character of the National Leader, and it should be our main duty to protect what he built and created and pass it on to future generations. We must ensure the revival of our territories liberated from occupation, the return of our refugees to their native homes. Organization is the need of our time. The geopolitical processes going on in the world and in the region dictate that each of us and our people, as carriers of the ideas of the National Leader, should always be vigilant and organized. The bravery of our organized, heroic sons should be passed on to the younger generation as an example, and we should achieve the growth of a new heroic and organized youth.

Key words: organization, cultured person, will, liberation, victory, independence